Politikai röpiratok.

51.

Arad.
Buchdruckerei von H. Goldscheider
1857.

51
376

EGY SZÓ

A MAGYAR KIRÁLYHÁZ

ÉS

NEMZETHEZ

A MAGÁNYBÓL.

2.

MÁSODIK KIADÁS.

BÉCS, 1859.

NYOMATOTT MANZ FRIGYESNÉL.

EGY SZÓ

A MAGYAR KIRÁLYHÁZ

ÉS

NEMZETHEZ

A MAGÁNYBÓL.

MÁSODIK KIADÁS.

BÉCS, 1859.

NYOMATOTT MANZ FRIGYESNÉL.

bibfsz 00364873

Előszó.

Midőn e néhány sorok irásához kezdtem, csak ama egy eszme, s megvallom, kötelesség érzete vezérelt felhasználni minden perczet és alkalmat, hol királyomnak, hazámnak és nemzetemnek használni tudok mennyire az tehetségemben áll, — s csak a dolgozat folyamában vevém észre, hogy néhol a viszonyok megitélése igen nagy önerőbeni bizakodást árul el; a tárgy kényessége megkivánja a gondolat nyilt kimondását, mi egyedül teszi menthetővé a tényt az indulat tiszta átlátszása által.

E szolgáljon mentségemül, hogy egyáltalában irni és épen e modorban mertem irni.

Martius 19kén 1859.

békességet hirdet s csendesíti a kedélyeket, őrülteknek nevezvén újságai vezérczikk iróit, meghazudtolván tényöket, a hadrai előkészületeket.

Bár mit mondjon jövőben, vagy mondott légyen a multban a Moniteur, tények beszélnek, az osztrák birodalom 120 ezer szuronyt állított fel lombárd-velenczei királyságában, a szárd király sergeit Lombárdia széleire állította fel, mig a francziák császára Lionnál egy hatalmas tábort vont öszve — az osztrák császári udvar és a Tuilerie-ák között a viszonyok hűltek, s az egész nép háborut kiáltott.

De miért lesz a háboru, erre még egy kormány sem felelt. Nem ismerem a diplomatia titkait, s ezért a feleletet meg sem kisértem; a levegőnek sem tulajdoníthatok oly miasmávali erőt, mely népeket — kormányokat egymás ellen felköltsön; de midőn ama tényeket tagadni nem lehet, azoknak okát kisértem megkeresni, s ha lehet, kitalálni.

Mindazon okok, melyek eddigelé a község tudásául jutottak, részint visszavonattak, részint pedig megszüntek; a harczkészség azonban meg van, — tehát a valóságos ok nincs még tudva, vagyha ismertetik — nincs meg az akarat azt kimondani s nehéz is azt formulázni, én részemről azt hiszem, hogy elvek harcza ez, két különböző elv, melyek közül az egyik az osztrák birodalom, a másik a francziák császárja kezében helyezteté őt védő karját.

Az 1789diki forradalom elveket állított fel az emberi jogokban (Menschenrechte), melyek Fourier-, St. Simon-Gróf- és Le-Comte-, végre Louis-Blanc-, Ledru- Rollin- és Proudhon-ban érték el az elfacsart emberi sophistica ne továbbját, Sieyes-Dupin de Lheur, Guizot- és Thiersben pedig rendszerbe

alkotó hőseit. 1789 óta Francziaország belső harcza ez elvekért folyt és foly e mai napig is.

A Terrorismus véres napjai után I. Napoleon épen ugy mint öcscse akar most, felfüggesztette az elvek uralmát addig, mig a világban oly állást szerzend — Francziaországnak, mint a mely őt megilleti, s azután igéré, hogy ismét visszaadja e jogokat — mit tett volna a világhodító, ha már nem lett volna több pont a földön, mi őt ne uralná, nem lehet tudni, mert a végzés megszakítá diadal menetét, a visszajött Bourbonok az elvekre épiték ős jogaik megingatott romjaiból restaurált uralmakat, s mihelyt ezeket megtagadni akarták, összeomlott trónjuk.

Lajos Filep, ez elvek győzedelmének köszönte polgár királyságát, s alatta nevekedett az elvek sarjadéka hatalmas fává, mely azonban, mivel nem volt minden osztályaiba a népnek begyökeredzve, az ugyan ezen elvek fattyu növései a socialismus és communismus bűján növő, lopvanősző plántájától kiöletett; a király megyen, s a nép utána kiálta, hadd menjen (le roi s'en vat, qu' it s'en aille).

Valamint a köztársaságot amaz elvek hozták létre, ugy a mostani francziák császárjának helyezetét is amaz elvek legszélsőbb határin álló általános népszavazat vivta ki.

S jól lehet III. Napoleon a császárságot a békességnek nevezé; a népképviseletet s a szónokszéket ledöntette; mégis midőn hatalmát a néptömegére épitette, s a munkások egyedül azon osztálya a népnek, mely mindennapi gondoskodásában részesül, nem tagadható, hogy hatalmát a socialismus principiumára alapitotta.

A forradalmak megdöntvén a születési nemességet, a birtokok felosztása megaprósítván a nagy földbirtokot, a megbukott nemességgel megbukott az államnak földbirtoki tényezője, s Francziaország nem agriculturai állam már.

Az első császárság katonaállammá formálá, mely a vaterlói csatával összedült, a restauratio sem a nemességet, sem pedig a spanyolhadjárat által a katonai államat helyreállítani nem volt képes, s igy győzött a polgárság; az ugynevezett tiers état, melynek királya Filep Lajos volt, mig a pénznek országát túlszárnyalta a tömeg nyers ereje, mely trónra emelé III. Napoleont.

Olaszhonba ez elvek az első franczia forradalom katonái által átplántáltattak, mily szabadságot adott nékik azonban I. Napoleon, tanítja a történelem, s mennyire voltak megelégedve az osztrák kormány alatt, bizonysága az 1848diki forradalom, de itt ama elvek harczához járul még egy önerejét ismerő, századok alatt papi hatalmaktól elaltatott népnek nemzetiségére való felébredése.

A régi nagy olasz municipiumok, mint a romai világ birodalomból a jelen korra átvezető rendszer, a jelen viszonyokra nem alkalmazható; a több kisebb államakra szakadt nemzet egységre tör, s bár önmaga sem tudja, mint lesz legjobb s miként kell lennie; de ama egy érzetnek tisztán öntudója, hogy mint nemzetnek a világ dolgaiban sulylyal kell birnia, s ez egy eszméért harczol és nyugtalan.

A nagy német birodalom bár mennyire legyen is elszaggatva apró államakra, midőn bár melyik fennállása jőjjön kérdésbe,

a mit most igen jól meg lehet itélni, egy lélek és nép a nemzetiségre nézve.

Németországon is az 1789dikbeli elvek, elkészült földbe hintett magv volt; s a nagy világhodítónak kiüzése után majd mindenütt; de bátran merem mondani, minden szövetséges államban, kisebb vagy nagyobb mértékben győzedelmeskedtek, és népképviselet ma mindenütt van.

A Jena, Eylan és Tilsiti veszteségek, melyek a német nemzetet meggyalázták, s a romai szent birodalmat ledöntötték, ébreszté fel a német nemzetben az egységrei törekvést, mely a Bundban nyerte nem kielégítő kifejeztét, mig az 1848dikbeli szédítő napok alatt a Pál templomába képzelte lenni mámorában a nép a nagy német nemzetet.

Azonban a német nemzetnek természetében fekvő hűlepedett gondolkodás csakhamar kijózanitá a felzaklatott kedélyeket, s ma már a helyreállított szövetség alapján szépen vezérli Poroszország egyik legnagyobb német, s különben is világhatalom, a német nemzetet a községi élet terén mindinkább elő a civilisatio és emberjogok megközelítése felé.

A török birodalom túlélte magát, vallása oly akadályokat gördít fejlődése elébe, miként nékie vagy kereszténynyé kell lennie, vagy előbb utóbb meg kell e világrésztől válnia, s a letiport kereszt újra győzedelmeskedend. Eszmék, világigazságok ellen nem lehet harczolni. — Törökország él, mig megszenvedik, de már nem számit cselekvőleg, ámbár igen sokat szenvedőleg.

Nagy Péter czár roppant birodalma szomszéd a német birodalommal, mintha ellensulylyul tette volna a gondviselés e két világhatalmat egymásmellé, az orosz birodalom rejtélyes fejlődésébe pillantani nem lehet, belső mozgalmai hire határain tul nem hat; csak a külhatalmak irányábani viszonyát lehet valamennyire a közzétett diplomatiai adatokból tudni.

Az orosz birodalom, melynek határai még sem ethnographiai, sem topographiai fekvésének meg nem felelnek, a fejlődő férfikor erőteljes szakában hodításinak határt, véget, még nem tűzhet.

Vallása, elterjedt rokon nemzetségei ezt nem engedik; — mi fő oka, hogy annyira tényező az europai államok tanácsában, mert majd minden államnak vagynak — alattvalói, kik vallásuk- és nemzetiségükre nézve az oroszokkal ugyan azonosok, melyhez járul még 1848 óta a felébredett szláv nemzetiség eszméje, mely fő védurát és paizsát a czárban tiszteli.

Jóllehet, nem első rangu világhatalmak, mégis nagy szerepkör jutott Europa jelen fejlődési korában az ugynevezett Dunafejedelemségeknek, Moldva-, Oláh- és Szerbországoknak.

A két első, török véduraság alatt az 1779beli Kutschuk Kainardi és az 1826ki Akjermani békekötések tartalma szerint szabad önkormanyzással birva (Selfgouvernement), midőn fiatalabb nemessége a párisi demi-monde salonjaiba nevekedve, a Constitutionelle és Presse vezérczikkjeit politicai dogmáknak tartva, s végül az utolsó 1857diki párisi conferentiák által értkoruaknak nyilvánítva, egyességre törekednek, mely Couza orosz ezredes fejedelemmé választása által ténynyé vált; minden sugallat ezen tartományokba Párisból jövén, fölösleges itt megemlíteni, hogy

politikai irányzatuk a Francziaországéval ugyan azonos, hozzájárulván még, mint csak nem tegnapótai államnak terjeszkedő vágya, s a Bucses és Retyezáton inneni rokon-nemzetekkel egyesülés reménye; melynek sikerülésétől van feltételesítve, hogy valaha az europai általános világállásban mint újjá született Dáczia, részt vehessen, nem csak a főhatalmak protectiója alatt mint védett, hanem mint tényező is.

Szerbország Milos herczeg újra lett megválasztása által, és a herczegi rang megörökösítésére arányzott törekvésében fejlődése terén egy lépést előre tett.

Az öreg Milos fiának herczeg Obrenovics Mihálynak lehet történelmi feladata, mint atya, nemzete függetlenségét kivívta, annak önállóságát a magas porta alol és állami életképességét kivívni.

Semmi sem könnyebben megtörténhető mint ez. Bulgáriában a népesség jóval nagyobb része a keresztény görög hitü Szláv. — A török védkatonaság, mint az Aurgonaták és Baschi-Bozukok fizetése több hónapok óta nincs kiadva, a Szerb fejedelemnek több milliók vannak saját magán birtokában, az elégületlenség a nevezett tartományokban nagyobb, mint, hogy a fényes porta azt külső segítség nélkül elnyomni képes volna, a jelen fejedelem Oroszországban kedvelt egyéniség, mi könnyen lehetővé teszi azon elv kimondását, miként egyik állam sincs jogosítva szomszédja ügyeibe bele elegyedni; lássa a fényes porta, miként végzi fellázadt vasallusával ügyét. — Mily szép állam kis királyság válna Szerbországból egy főnök alatt, határa a Duna, a fekete tenger, a Balkán és fekete hegyek, ez ellen

sem az ethnographia, sem a topographia szempontjából ellenvetés nem lehetne.

Végre még fő világhatalom Angolhon, melynek elszigeteltsége, százados belviharok sebein, s száz meg százezer fiai vérével vásárolt s megerősített alkotmánya nem igénylik a szárazi hatalmasok ügyeibe tettleges részvétét; kivéve, ha kereskedelmi vagy hajókázási érdekei koczkáztatnának, — s még maga e hatalom is, mely maga nemében egyetlen, nincs a jelen időkben minden veszélytől beljében menten; fő állam hatalma, képviseleti rendszere nem felel meg a gondolkozó ész jelen kivánalmainak, midőn csak egy — romjában fennálló várfala, vagy egy volt kis mezőváros rég begyepesedett sánczа két követet küld, s népes városok képviselő nélkül vagynak.

Mr. Bright reform meetingjei ugyan megbuktak, Lord Derby reform billje az első olvasást kiállotta, hogy három hó mulva megbukjon a második olvasásnál, de megtámadta az angol alkotmány alapját. Mr. Loke-King végrendelet nélkül meghaltak örökösödéséről bejelentett billje, bár jelenleg megbukott, tiszta bizonysága is csak az, hogy behozatott, miként az ős alkotmány alapja az első születési jog és a birtok osztatlansága ingani, rothadni kezd.

A politikai elvek fejlődési küzdelmeihez járul még az államak éltében két fő tényező — a pénz hatalma és vonzereje, a másik az erkölcsiség meggyengülése.

Mióta Law az első államutalványokat kibocsátotta, és a jelenlegi papiros-kereskedésnek alapját megvetette, egy sajátságos irányt vett magának a világkereskedés a milliók képzelt

világába, mely képzeleti világ legszélső határát érte az 1856ki év pénzügyi rajongásába; Law párisi originálja jól volt visszatükrözve Bécsben a Credit-Mobilier megalapításakor, hol a Gonzaga és Nemoursok sem hiányzottak; a nemességnek, mint a nagy földbirtok képviselőjének, a Börse játékába való elegyítése által érte el a milliók képzelt világa legmagasb pontját, s nyomba követék e mámort az Újvilág, London, Hamburg, Bécs és Páris bank krisisei, egyik ház a másik után bukott, millárdok vesztek; s mikor a hamburgi kereskedő kamara ezen nagy lázt kiküzdve, kiüdült, s józanon kezdett gondolkozni, azon eredményhez jutott, miként ama milliárdok soha nem is léteztek valóban, hanem csak képzelt — hitelezett mennyiségek valának.

Eljött az idő, hogy a világ kijózanodva a vagyonkeresés kabzsi vágyától megmentődjön, a börsék és bankok hatalmát megtörje.

A pénzvagyon szörnyü bizonytalan, minden legkisebb szél megingathatja épen ugy, mint képzelt pénzét, a banknótát, elfujja; a pénzhatalmak tehát, a vagyon bizonytalanságánál fogva, állandó alapjai egy államnak nem lehetnek, s az emberjogokérti küzdelmén kivül a tökéletesedés felé előre haladó emberiségnek fő kivánsága, ama képzelt milliók állhatatlan és bizonytalan hatalma békóitól megmenekedni.

Valamint a börséni rajongás, ugy az erkölcsi sülyedés is, végpontját elértnek látszik. — Párisban a Lorettek és Grisettek országa van, mit nyilván bizonyít az elfajult román és drámai literatura; a régi erkölcsöt emelő mesék és szindarabok helyét elfoglalták a megbukott asszonyokat egekig emelő fattyu művek. Bécsben az udvari színházban Cancant járnak a divathősök

megtompult érzékeik ingerlésére. — Florenczben pedig férfi-szerepeket adnak a nő tánczosnék a La-pergolában, mert a közönséges ballet-előadások vonzereje megszünt.

A continens ezen állapotjában a fennirt szomszédok pénz és erkölcsi viszonyok közt áll az újjá született, fejlődő osztrák állam.

A körülte felizgatott kedélyek, az egész világrész magát rendezni, és végre a megállapodásra jutni törekvő harcza, az osztrák államat heterogen alkatrészeinél fogva, érintetlen nem hagyhatja; e megváltozott viszonyok, az erkölcs és politica új elvein alapuló hajlamak és kivánalmak hatása alatt, az államakat eddig biztosan vezető irányító helyett, egy új szerkezetü vált szükségessé, mely a jelen körülményeinek megfeleljen s biztos vezetőül szolgálhasson, a dicsően uralkodó ház állása megöregbitésére s a kormányzottak boldogitására.

A birodalmat alkotó különböző népcsaládokhoz tartozó nemzetek, kifelé irányoznak azon államokhoz, melyek velük atyafiasok, s ha ma az egyik győzetik le, holnap a másik kiván szabadulni. — Csak egy népe van a hatalmas osztrák birodalomnak, mely atyafi és külső érdek nélkül áll a többiek közepette, és ez a magyar nép, e népre, mely állandó alap, kell a birodalmat helyeztetni, s ez összetartja az egymástól eltérő elemeket.

Ezen kimondott elvem megvédése és annak czélra vezető volta, megbizonyitása, ugy magának az uralkodónak, mint szeretett nemzetem érdekében e kisértekezésem fő feladata.

Az europai államak s azok nemzeteinek ezen sajátszerü fejlődése az osztrák birodalom különböző ajku népeibe annyi

féle irányt öntöttek, a mennyi az önálló rokon államoktól követtettek.

Csehország, ha szintén német szövetséges tartomány, az 1848dik év mámorában Kollár és Palacky urak vezetése alatt nem kis hajlamot tanusitott a panslavismustana iránt.

Galicziában még mind egy szabad Lengyelországról álmadoznak, mig az olasz koronaországok az egyesült Olaszországért rajonganak.

A többi szláv államok, mint Horvát- és Dalmátországok rokonszenvvel néznek a kárpátokon tul levő szláv népekre, — s magok a német ajku tartományok Felső- és Alsó-Ausztria Dr. Fischof és Schuzelka urak eszméitől nem volt idegen a nagy német birodalomban felolvadni; csak egyedül Tyrolis, dicső dynastiánk bölcsője nem ismert, és ismer más érdeket az uralkodó érdeken kivül; s a magyar nép az, melynek nincs más biztos vezetője, csak uralkodó háza.

Ha megfontolja az uralkodó a világ ez állását, szemügyre veszi a nemzetek különböző irányzatát, s egy életteljes alapot keres trónjának, melyen századokon csendesen nyugodhasson, nincs más nép és nemzet, mint a magyar; ugyanazonositsa családja dynastiája érdekeit e nemzet érdekével, s megingathatlan lesz trónja, bár mely vihar által.

E nemzet atyafi és rokon nélkül magára állván, Europa többi népfajai közt nem vonzódik külső hatalom felé, s a mint a többi nemzetek iránya „centri fuga,“ — egyedül a magyar iránya „centri peta,“ s bár az eltelt századok viharai, és egy aligmult keservei sokszor és alapjában megrázták e nemzetet, de életteljes és nemes e nemzet, mely minden nagy czéltól

könnyen felhevül, kész vérét, életét oda áldozni a királyért, a hazáért.

Megtagadhatlan lévén az egyes nemzeteknek, a nemzetiség felébredése által, az egyesülés és egyetemes hatásra s szereplésre való törekvése — hasonlólag tagadhatlan lévén az emberiség oda fejlődése a civilisatio által, miként de nobis sine nobis elvére alapított kormányzás meg nem állhat, egy új rendszer nélkülözhetlen a kormányzásban, mely a nagy mozgalom előttit kipótolja, s a nagy osztrák birodalom érdekeiben egymással homlokegyenest szemközt álló népeit összetartsa, s idővel egygyé olvaszsza.

A német elemre e hatalmat alapítni nem lehet, ha szintén tagadhatlan a német nemzet civilisáló tevékenysége; de épen ezen magas philantropicus neveléséből foly, miként a német idegenek közé elviszi miveltségét, de elveszti nemzetiségét — el nyelvét, s miveltsége csak az idegen népnek használt.

Valamint a magyar népnek nincs jövője dicső dynastiánk nélkül, ugy ennek is megmaradása, fényes jövője biztosítására nincs jobb alapja, mint a magyar nemzet.

E nemzet, mely árván és atyafi nélkül a nagy népvándorlás rohamát kiállotta; a törökök büszke tarját Mohács után visszatorlotta, e nemzet, mely annyi kín és veszély után ma is áll, s utolsó gyermekéig kész — nemzetiségeért meghalni, élet és erőteljes.

E népre támaszd uram, király, jobbodat, s kardod sujtani fogja elleneid sorát, s lobogóid büszkén fognak fényleni az Adria, Po és Ticino partjain.

Az emberiségnek a miveltségben lett előhaladta, — a háborut megszelidítette; s az internationalis viszonyokat rendezte.

Az államok egymásiránti kötelezettségeik és jogaik jóllehet codificálva nincsenek, de nagyon is meg vannak határozva, s a világhatalmak egyensulya nem csak képzeletben vagy papiron áll, hanem az valóban is meg van.

Sok kérdés mi régen ezerek vérével döntetett volna el, most a diplomaták zöld asztalánál egy párisi congressus vagy londoni conferentia jegyző könyvében látja kifejlődését.

Mint egyesekre nézve megszünt az ököl-jog, ugy szintén az államak egymásiránti viszonyaira nézve is megszünt a csupa nyers erő egyedüli hatalma, mire csak a legszélső esetben történik folyamodás.

E tagadhatlan tényállás szülte, hogy ma már nem elég csak egy vitéz-, nemes- és életteljes nemzetnek lenni, hanem elismertnek, vagy legalább ismertnek, s ha nem is önállónak, de valamely hatalom pártfogoltjának kell lenni az europai hatalmak tanácsában, hogy egy nemzet a civilisált népek közt megállhasson.

Nézzünk szélyel a Magyarokrul a világhatalmakra, kik körültünk vagynak — s nincs egy is, ki velünk atyafi, ki pártfogónk volna; — egyedül állunk és védtelen — minden diplomatiai saját összeköttetés nélkül; de történetünk össze van kötve három század óta dicső uralkodóházunk történetével, a mi sorsunk a Habsburg-Lotharingiai ház sorsával elválhatatlanul össze van kötve; az uralkodó diplomatiai állása adja meg nekünk az europai államokban internationalis helyzetünket, melyet uralkodóházunknak megtart s megvéd kardhoz szokott s harczra edzett karunk.

A szomszéd népek, melyek csak nem rég uraltak, kevesebb vagy több, de mindenik bír valami befolyással a mivelt europai népek concertjébe.

A szláv nemzetek hatalmas védurokat tisztelik a muszkák czárjában, ki világhoditó érdekében kész bár hollevő atyafiait védeni; a fekete hegyek vad fejedelmétől elkezdve, az elnyomott bolgár rabszolgáig.

Az oláhoknak, pedig mennyivel vannak nálunk magyaroknál minden tekintetben hátrább, sikerült helyezetüknél fogva, mely nagyon hasonló az Eris almát takaró leveleikéhez, magoknak állást, ha nem is tevékenyt, kiküzdeni; s ma beszélnek egyesült Oláh- és Moldvaországokról, s végre el fog közeledni az idő Caesar Bolliak, Dacroman birodalomról kifejtett eszméje kivitele megkisértéséhez.

Feltéve, de meg nem engedve, hogy létesüljön a Dunafejedelemségek egyesülése, mi könnyen lehetséges, hogy az 1848ban elhintett Dacroman birodalom eszméje, mely birodalomnak, hogy Erdély kiegészítő része, mindenki jól tudja, ki ama vészteljes időkben Erdélyben lakott; mi lesz akkor az itteni magyarságból, újra eljönnek a tatárjárás és törökháboru irtóztató embert és miveltséget pusztitó harczai és küzdelmei.

Sikerüljön Milosnak vad népe felett trónját megörökösítve Bolgárországot megalapítni, ha uralkodó házunk tekintélye csökkent — az Orosz czár védpaizsa alatt felkelve, a nemzetiségök önérzetére felzaklatott, minket körülövedző szláv törzsök, egy pusztító csorda lesz az, mint Dzsingis Chán dúló hordája.

Ezek lehetnek azon viszonyok, melyeket mi magyarok várhatunk, ha (mitől az ur Isten megmentsen) uralkodóházunk

hatalma és befolyása az europai államok tanácsában csökkenne vagy legkevésbé is homályosodna.

S igy nekünk magyar nemzetnek is, épen ugy mint fényes dynastiánknak nincs más alapja rajtunk kivül; nekünk sincs más védőnk, mint dynastiánk.

Legyen uralkodó és nép egy, s bár maroknyi e nemzet, mint századokon keresztül dicsően állott, még századokig rendithetlenül fog állani az osztrák birodalom.

Uralkodó és kormányzott magyar népe világbani állása, ugyan az levén a természet változhatlan, s a gondviselés örök törvényei szerint, karöltve kell, hogy menjenek közös rendeltetésük felé.

Valamint az idő soha meg nem áll, ugy egy nép élte, fejlődése sem szünhetik meg, s a megpróbáltatás eltelt 10 évei előre vitték a nemzetet önérzete megerősitésében, és ereji megedződtek; — az uralkodó és nép között idegenkedés csuszott be, s azok most, nagy fájdalom, nem ugyanazonosok.

Nagyon csekély, kicsiny ember vagyok, látköröm nagyon korlátolt, s alig megyen csekély kiterjedésü gazdaságom határain túl; társalkodásom nagyon megszorított, s alig látok hébe-hoba egy embert; nem is arrogálhatom magamnak legkevésbé is, sem azt, hogy uram- királyomnak akaratját tudnám, sem hogy nemzetem főbbjei és kicsinyei vélekedését ismerném. Távol tőlem minden, ehez csak messziről és hasonlítható gondolat; de csupán csak a józanokoskodásból gondolkozva következtetek csekélyekről nagyokra.

Két jó barát, kiket a sors és rokonérzelem összekötött, félreismert érdekből összezavarodtak, mely zavart a kárörömön

kapó irigyek szítottak annyira, hogy a viszony megszakadt; a két barát meglakolt, egyik sorsa sem volt virágzó, mint milyen lehetne, ha együtt tartottak volna.

Az egyik kellemetlen körülmények közé jut, a másik kész segíteni, de várja, hogy felszólíttassék, amaz pedig, hogy ez önként ajánlkozzék.

Minden hasonlatosság sánta s igy ez is az; de még sem hiszem, hogy uralkodónk, midőn jelen nehéz körülményei között barátain végig nézett, a magyar nemzetre ne gondolt volna, mely kétszer védte és tartá már meg trónját, Mária Terézia és Iső Ferencz idejében, a burkus és franczia ellen.

A nép csendes, hallgat, de nem hiszem balul megitélni a közvéleményt, ha azt várónak, hallgatónak nevezem.

Szólljon a király, szavait viszhangozni fogja hűséges magyar népe, s a felvirágzás, dicsőség egy új fénykora fog megkezdődni, mely ugyanazon egy érdektől tartva, egy czél felé irányzottan, századokon át állandó jövőt igér.

Ez eszme életre-valóságát, s hogy nem csak egy megavult iskolai elvekre alapított, homokba irt botor gondolat, — mely jó, álomnak vagy meglehetős tárgy, két jó barát bizodalmas beszélgetésére, a falusi magános életnek egyik hoszu téli estvéjén.

Ez eszme életre-valóságát mondom megállhatóságát, és az igért czélnak megfelelő voltát bebizonyítani, e kis értekezetem utolsó tárgya.

E feladatnak, hogy erőmhöz képest megfelelhessek, főkép ama merésznek látszó ajánlatom kell megvédenem, miként szeretett uralkodó királyomnak az 1849ik kárhozatos emlékü

Aprilis 19ike után a magyar nemzetet egyedüli támasz pontul ajánlani merem.

A királyok tetteit birálni alattvalónak, sem Isten sem természet törvénye szerint nem szabad; a királyok egyedüli itélőbirája, mig élnek, saját lelkiismeretük, és a királyok királya a mindenható ur Isten, — haláluk után a történelem, mineк itélőszéke alá esik, az élet után hatalmas és gyenge — erős és erőtlen.

Az uralkodó és kormányzott népe közt és felett biráskodni egyedül a világ mindenható joga, ki bölcs akarata szerint uralkodó családokat és hatalmas népeket töröl el a világ szinéről.

Az $184^{8}/_{9}$-beli szerencsétlen forradalom tény, mit tagadni éppen oly kevéssé lehet, mint a kezdeményezőt meghatározni; — a szabadabb gondolkozás és községi élet elébb a törvényes téren előhaladva, végre az események rohamától elragadva, e térről letaszíttatott; s az 1849diki aprilisi határozatban elérte ne továbbját.

A debreczeni, magát országos képviseletnek nevezett túlzó kis néptömegnek e határozatáért, mit a nemzet általában nem helyeselt, meglakolt az egész nép is, megbűnhödött; s épen ezért, mivel a büntetés a bűnt nyomba követte, merem ajánlatom tenni; mert az uralkodóház jogán ejtett sérelemnek elég tétetett, s igy uralkodó és népe kibékülten állnak egymással szembe. — Merem ez ajánlatom a történelem tanítására alapítottan tenni.

Miólta a dicsően uralkodó habsburgi ház Magyarország trónját birja, háromszor volt a világesemények és az europai államak internationalis viszonyai mostoha állásától szorongatva, a dynastia tekintélye és hatalma megtámadva és veszélyeztetve,

s mindannyiszor bátran merem kimondani, mert históriai tényre hivatkozok, s nagy örömmel hirdetem, mert szeretett nemzetem dicsőségét látom, a magyar nemzet volt az, mely e trónt megmenté és megoltalmazta, s e három esetek ezek:

VI-ik Károly császár fimaradék nélkül lévén, birodalmát egyetlen egy leányára akarván át örökölni, német tartományaiban s különösen a rom. cath. papságban nagyobb ellenszegülést talált mint vélte, de igazságos, részrehajlatlan kormánya által a magyar nemzetet magának rég megnyervén, az 1720ik év junius 20kán Pozsonyban tartott országgyülés a pragmatica sanctiót egyhangulag elfogadta, mi a leányágnak örökösödését a többi koronatartományokban is biztosította.

E volt az első szolgálat, a mit a magyar nemzet az uralkodóház iránt, annak megalapításában és megörökösítésében tett.

Alig volt a nagy Mária Teréziának trónja biztositva birodalmában, már minden oldalról meg is támadtatott; ekkor a királyné az 1741dik év september 11kén Pozsonyba tartott országgyülésen megjelenve, magát és fiát a magyar nemzet karjaiba vetve, e nemzet trónját megmentette s szavát beváltotta, hogy kész királyáért meghalni.

A hét éves háboru után a hatalmas Kaunitz befolyása alatt a magyar nemzet szolgálata feledékenységbe ment.

József császár idejét egy századdal tulhaladó, emberiséget boldogító tervei, a még ki nem fejlődött körülmények mostohaságán megtörtek, — s midőn öcscse IIdik Leopold trónra lépett, Europa csendessége a franczia forradalom kiütése által megháboríttatott; Napoleon fényes hadjáratában Bécsig hatolt, Schönbrunnból a habsburg-lotharingi ház csendes mulató palotájából napolta ellenséges hadi parancsait.

1811dikbeli insurrectio, mikor a magyar nemzet, mint egy ember állott fel királya mellett, másodszor tartá meg a trónt és birodalmat szeretett uralkodó házának.

A történelem, ama hűséges tűkre a multnak s kulcsa a jövőnek, jegyezte fel e tagadhatlan tényeket az uralkodóház és nemzet évkönyveibe, melyek mindmegannyi erősségek állításom megalapítására, hogy a magyar nemzet azon alap, mire a házat mint kőszirtre építni kell.

Nem gondoltam, midőn e sorokat irni kezdettem, hogy a tárgy folyama eddig ragadjon, hol nem tudom, miként válaszszam a szókat, hogy szemtelenné ne váljak, s merészségem, hogy kimondani, s nem csak kimondani, hanem bebizonyítani is akarom — miként szeretett uram- királyomnak és nemzetemnek nincs más jövőjük, csak ha karöltve mennek: az egy által menthető, hogy magyar nemes vagyok, ki az anyatéjjel a király tiszteletét és haza szeretetet szoptam be.

Elérhetésében azonban főként igaznak kell lennem — s igy nem lehet mindig kellemest mondanom, mert az igazság sokszor keserü és vad izü.

Az idők hamar elfelejteték a tett szolgálatot, a királyi ház, magasabb hivatása távolabb eső czélokat tüzvén ki, mi a magyar nemzet sok sérelmére adott okot; s félreértve az engedményeket, a sok előjogot önereje tulbecsülésében a nemzet is mindannyiszor tul engedte magát ragadtatni a törvényesség határin, s igy volt a Rákóczi lázadása és az 1848dikbeli forradalom.

Mi volt a forradalmak eredménye, jóllehet a magyar sergek vitézül harczoltak és mindig győzedelmesek voltak? Tököli és Rákóczi győző hadai ellen az europai államok tanácsa a német szövetséges Bavarus, Szász és Braunschweigi, s az 1848dikbeli

forradalom az orosz segítőseregeket küldé be. — S e véres küzdelmek, mik a maroknyi nép számát ezerekkel apaszták minden eredmény nélkül, bár mily győzedelmesek lettek légyen ütközeteik, minden eredmény nélkül maradtak, csak sebeit szaporíták a hős nemzetnek.

Dönthetlen bizonyságai ezek, mert történelmi tények ama állításomnak, hogy a nyers erő egyed uralkodása a miveltség előhaladtával megtört, s ma már befolyásra és pártfogoltatásra is van szükség az államok tanácsában. — Minden ilyen harcz csak nyomásra adott alkalmat, mely új kitörésben vélte a szabadulást.

Tények felett miket Clio az emberiség történelme márvány oszlopába berovátkolt — vita nem lehet; e tényekre alapítva ajánlatom, reméllem, könnyen bebizonyíthatni annak életre valóságát; az által, ha nem voltát meglettnek képzelem, hová terjedtek volna ki szeretett uralkodó házam sassai, ha kormányzott népével egyesítve haladt volna rendeltetése felé; s hol állanál nemzetem, ha mindég uralkodód érdekétől vezéreltetett — mely csak önérdeked — haladtál volna előre.

Nincs a fantasiának itt határa, mit a való túl nem szárnyalna.

Megfejtvén és gyenge erőmhöz képest állításom, azt megis támogatvár, a szoros rendszer még egy kérdésre kivánna feleletet — mi ajánlatom mikénti kivitelét s a jelen állásból az elfogadott elvek szerinti rendszerbe való átmenet módját tárgyaznà.

Erre felelni nem tudok, de azt hiszem, elég nálamnál sokkal derekabb s vélem nem is hasonlítható fő rangu urak és államférfiak vagynak, kik az elvet ha elfogadják, annak kivitelét is eszközölni tudni fogják.

51
377

GONDOLATOK

AZ

1848-dik ÉVI

IX-, XI-, XXIII. ÉS XXIV-dik TÖRVÉNYCZIKKEK

ÉRTELMEZÉSE ÉS ALKALMAZÁSA

KÖRÉBÓL.

3.

EGY KÖZSÉGI KÉPVISELŐ.

(Szombathely levéltár)

PEST,
MÜLLER EMIL KÖNYVNYOMDÁJA,
1861.
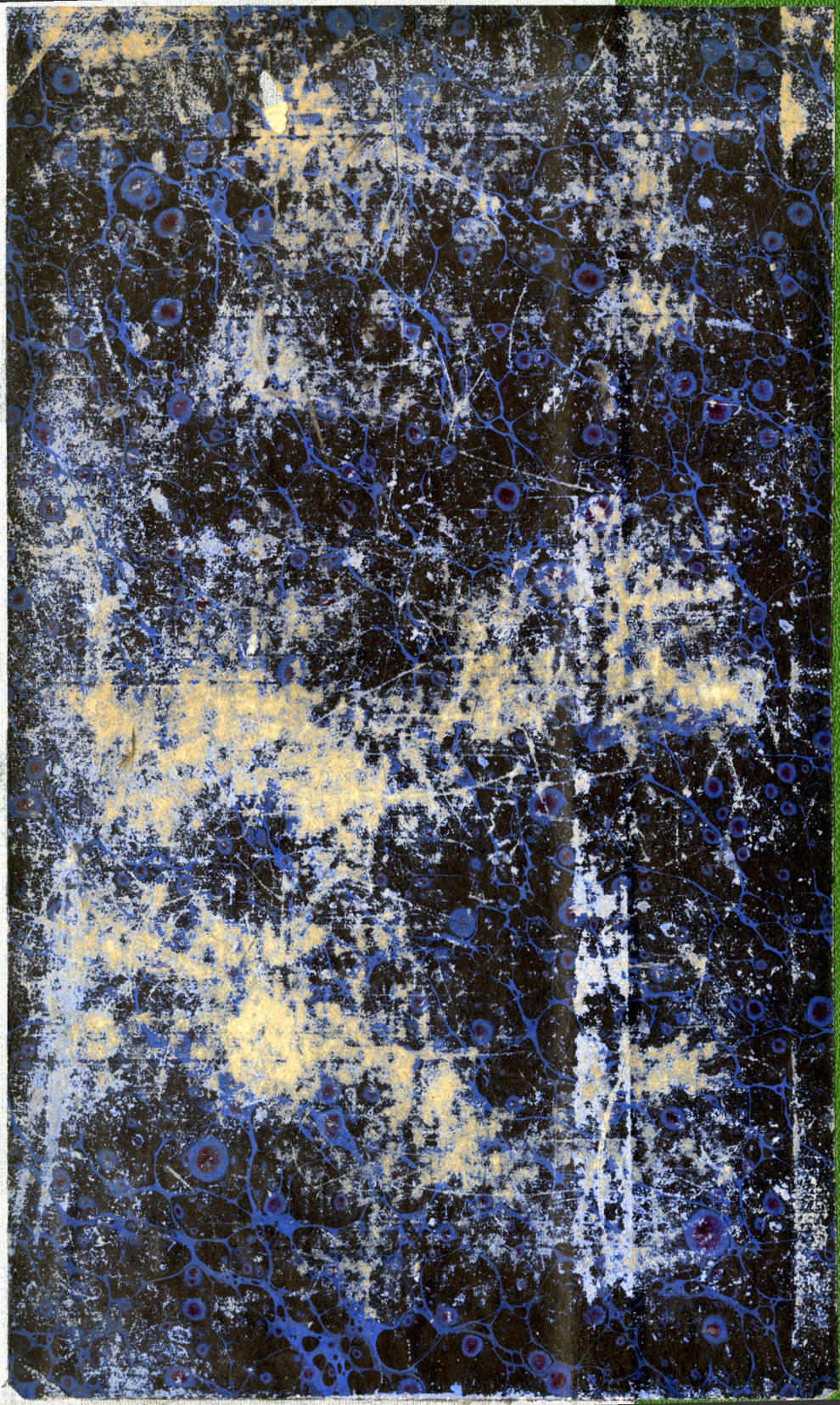
bilR2 00T6478.14